

цілковитий брак думання універсальними мірилами. Духова автаркія є безпосереднім наслідком такого замикання себе в самому собі. Духова автаркія — так як кожна автаркія — є найбільшою отруєю для кожного живучого організму: вона затикає всі пори і з часом такий організм, не маючи змоги віддихати — гине...

Хоче наше громадянство брати живу та активну участь у тій всесвітній драмі, в якій на смерть і життя змагається людство за її найвищу ціль, за визволення з грози повної руйни — тоді воно мусить брати якнайживішу участь у всіх цих, нині ясно зарисованих перед нашою свідомістю, проблемах. Тоді всіляка автаркія — це злочин. Бо коли наше громадянство не зуміє вибороти собі в тім новім світі (покищо може це ще є світ ідей, бо всьо родиться з духа) своє означене місце і не зуміє одним могутим ритмом відчути цього, що діється у всесвітньому універсальному обсягу — тоді воно може остати позаду того могутого духового процесу і може скотитися в пропасть зі старим зматеріалізованим світом...

Отже не можна собі тих важливих проблем легковажити і глядіти скептично на духові прояви, або з міною зблязованих „поступовців“ кпнати собі з творчої сили ідей. Незвичайно глибоко відчув ці проблеми один з найвизначніших творців, піонерів та одуховителів універсального світогляду у нас Вячеслав Липинський: *„Нині ця віра не в моді. Реальні політики роблять собі дешево посміховище з ідеологів. Але не даймо, як той Тома невірний, себе дурити невидимим! Це хилиться до упадку капіталістичний світ із своєю соціалістично-комуністичною дитиною. І як звичайно в таких процесах упадку, нездатне до дальшої творчости сусільство глумиться над тим, чого вже викресати з себе воно не в силі. Сміхом над ідейністю — морітурі прокладають шлях новим ідеям. Коли прихід цих нових ідей не застане нас з нашою власною ідеєю — Держава Українська не народившись, згине разом з упадаючим зматеріалізованим капіталістично-комуністичним світом.*

Роман Монцібович.

Універсалізм церкви, нація і всесвітний мир¹⁾.

В нинішньому католицизмі виступають дуже різко ще два інші, незвичайно життєві елементи, що тісно лучаться з попередніми, а саме: 1) Універсалізм у протиставленні до лібералістичного індивідуалізму і червоного інтернаціоналізму; 2) Християнський пацифізм у протиставленні до всілякого роду гуманітарних пацифізмів.

¹⁾ Ця стаття є третою частиною промови, виголошеної автором на Академії Свята „Укр. Молодь Христові“ у Львові 7 травня ц. р.

У протиставленні до світогляду, який вважає, що публичне життя суспільності торкається тільки його зовнішних виявів, що питання, чим глибші вони є, це — вловні приватна річ одиниць, що перш усього справа моралі і релігії, це річ одиниці, а ніколи загалу — у протиставленні до такого способу думання, індивідуалістично-лібералістичного думання, виступає і могутніє свідомість, що саме найглибші, найбільше особисті справи одиниці — як ось спасення одиниці є рівночасно справами загалу, суспільності. Проти цього справді трагічного світогляду, який проголошує самотність людини в усіх глибших питаннях, який тим більше полишає людину самій собі, чим більше вона хоче зблизитися до Абсолюта — проти цього світогляду стоїть інший світогляд, саме католицький світогляд, по якому права суспільності сягають найглибших питань і речей. Ця суспільність є тимбільше дійсною спільнотою, чим більше займається і чим більше спірається вона на Абсолюті-Бозі. Чим більше живе людина *in conspectu Dei*, тим менше є вона самотною, полишеною самій собі і... затям індивідуалізму, а рівночасно тим краще відчуває і розуміє вагу і ціну своєї власної особи. А вагу цієї особи намагається знищити і обезцінити інтернаціоналізм, який не признаючи людини за Божий твір, за образ Бога, відкидаючи безсмертність душі, проголошує найтяжче невірність на службі суспільності і ніби то в ім'я найвищого добра тої ж таки суспільності. Суспільність для інтернаціоналізму це абсолют, а одиниця це тільки незначне колісцячко великанської машини — суспільності. І цьому інтернаціоналізмові протиставить Церква свій універсалізм, який признаючи права одиниці, рівночасно проповідує, що вона мусить підпорядкуватися правам загалу, однак до певних, самим Богом означених границь.

При тому, безсумніву найвищою і найбільше звершеною спільнотою, це спільнота містичного тіла Христа, спільнота, в котрій всі одиниці — громадяни лучаться в одну велику родину, родину Божого Слова — Христа Господа. В душах многих католиків будиться нині свідомість необхідності такої самотної у своїм роді надприродної спільноти містичного тіла Христа, в якій усі члени поносять одну і ту саму відповідальність, а всі вони теж осягають одні і ті самі заслуги, а саме заслуги Сина Божого.

Є очевидним, що нинішнє людство відчуває глибоку тугу за спільнотою. Але густо часто ті бажання виявляються на зверх у фальшивих формах. Дуже часто відживають нині навіть старопоганські ідеї, котрі не знають вічного призначення безсмертної душі, а одиницю вважають тільки бездушною, матеріальною частиною держави, нації чи раси. У всіх формах обоготворення держави-суспільності з одної сторони і націоналістичного фанатизму з другої сторони, пробивається те поганське невірність одиниці. Знову ж безмежне перецінення волевого елемента мусить в консеквенціях, що їх часто не добачується, довести до цілковитої анархії, розкладу і заглади суспільного життя. Вправді

на загал цей останній вияв не має так великого впливу, він нині поправді ослабає, його віком був ХІХ. вік, одначе все таки, ще багато умів остається до нині на його службі. За те все цілком свідомо, а при цьому масово хочеться знищити одиницю з її безсмертною душею, хочеться, щоби міліони мікрокосмосів злялися в один великий, грізний своєю червоною краскою макрокосмос.

І тут одинока тільки католицька Церква може достарчити оружжя, яким подібно закінчаться змагання. Бо в католицькій ідеї спільноти містичного тіла Христа не має ніякого конфлікту між суспільністю й одиницею. Тут якнайгостріше підчеркується індивідуальний характер одиниці, тут ярко виступає вічне призначення і вартість одиниці, безсмертної душі. Католицька суспільність не уважає безсмертної душі тільки якимсь засобом до ціли — її ціллю, це спасення кожної одиниці і прославлення Бога, яке полягає в тому, що кожна одиниця, а з нею і ціла суспільність має уподібнитися до Христа. В тій святій суспільності — спільноті ціль загалу й одиниці є ідентичною. Чим більше одиниця освячує свою душу, тим краще служить вона тій суспільності, тим більше животворно лучиться і живе в ній, тим тісніше лучиться з Христом й осягає свою особисту, останню ціль, своє спасення й освячення, а зглядно тим краще возвиляє Бога.

Пробудження нового розуміння тої суттєвої ролі суспільності в релігійному житті, зрозуміння правдивих цінностей християнських суспільностей в модерному католицизмі в ніякому разі не є рівнозначне з відсуненням у тінь індивідуального відношення одиниці до Христа. Бо якраз в істоті і змислі тієї одиниці у своїм роді суспільності містичного тіла Христа, криється факт, що кожна одиниця стоїть у можливо найінтимнішому, особистому звязку з Христом. Такий погляд: „Що значить перед Богом одиниця? Тільки суспільність представляє якусь вартість“, зовсім чужий духові тієї суспільності. Так загал, як і одиниця своє значіння перед Богом мають тільки в Христі і через Христа. Через Христа і в Христі поступає кожна одиниця безмежної ціли й вартости. Чим тісніше злучена одиниця любовю з Христом, тим більше є вона спосібною бути не тільки живим членом суспільности, але також кожний підйом святости одиниці є рівночасно підйомом цілої суспільности.

І саме з такою ідеєю католицької суспільности стоїть у тісному звязку універсальність Церкви. В енцикліках Венедикта ХV. і Пія ХІ. ставиться перед очі людства, розбитого всякого рода інтернаціоналами, величню універсальність Церкви. Звертається також увагу на ролі поодиноких суспільностей, що їх мають вони відіграти в наших серцях. Так як об'єктивно католицька суспільність — Церква стоїть без порівняння вище від усіх земських суспільностей, як ось держава, нація чи раса, также само і в нашій свідомості мусить бути факт приналежности до тієї святої суспільности найбільш реальним, мусить займати в нашій серці перше місце. Вже в сутті релігії криється

домагання признати їй першенство в нашому житті. Коли хто не є в першу чергу католиком, а щойно опісля кимсь другим, той взагалі хто зна, чи є правдивим католиком. Ми мусимо в першу чергу бути членами містичного тіла Христа, а з цього членства вже самочинно випливає приналежність до даної раси, нації чи держави. І тому звязки, які лучать нас з нашою небесною вітчизною, мусять бути реальнішими, живішими і сильнішими для нашої свідомости від усіх інших звязків.

Але католицький світогляд є рівночасно могутною підпорою і заборолом кожної живучої нації. Бо ж коли в основах католицької релігії криється вселюдська любов, що каже любити кожного чоловіка, як сотворіння й образ Бога, то тимбільше каже вона любити нам того, з котрим лучать нас звязки крови, спільної долі і недолі, спільних жертв і побід. Багато сильнішими і глибшими від інших рівнорядних звязків є звязки почуття солідарности і відповідальности з тою людиною, котрій просвічують у її праці ті самі ідеї, та сама Величя Мета. І тому католицький універсалізм не заперечує і не може заперечувати національних звязків, а навпаки намагається підсилити їх і спрямувати в Богом установлене русло індивідуального життя самостійних націй. Це рівночасно є одною з необхідних частин католицького етосу.

Одначе з другої сторони католицький світогляд мусить якнайрішучіше протиставитися всім спробам обоготворення держави чи нації, саме тому, що в цьому добачує грізну небезпеку для самої ж таки нації. Бо коли хто ставить вище націю від Бога, коли хто вважає національні звязки важнішими і вищими від надприродних звязків, цей хоче, може навіть підсвідомо, творити собі якусь нову релігію, якогось нового свого власного і від себе залежного Бога. А на світі можливою є тільки одна правдива релігія, релігія обявлена Богом, релігія, що її представником є католицька Церква. І кожний ложний пророк є также само небезпечний для нації, як і всякий інший політичний ворог. Саме тому так гостро виступає Церква проти всіх новітніх спроб — намагань обоготворити націю чи державу. І коли хто розуміє під нацією якогось відвічного Абсолюта — Бога, тоді слухними є слова кардинала Фаульгабера, що „такий націоналізм є такою ж самою єресю, що й раціоналізм“.

Католицький універсалізм накладає також обовязок не тільки почуватися до тісного звязку зі своєю нацією, але теж жертвувати їй свої сили і працю, бо ж кожна нація це окрема думка Бога і в повноті національної індивідуальности криється великанська, Богом з віків назначена вартість. І так як злочином є в космополітичному егоїзмі занедбувати одиницю, также само недопускаємим є егоїзм супроти своєї нації. Немає подвійної моралі для життя одиниці і життя нації — говорять у своїх енцикліках останні Папи. Велич і горе нації є рівночасно величчю і недолею одиниці, а слава нації це рівночасно слава

одиниці. Розуміється не значить це наче б ціль нації була абсолютною ціллю, ні, саме навпаки. Абсолютною ціллю кожної людини, це Бог, але саме тому, щоби осягнути ту абсолютну ціль, мусить кожний з нас осягнути свою частинну ціль, бо через те, у многих випадках, осягається вже й абсолютну ціль.

Накінець ще кілька слів про ідею всесвітнього миру, котру нині більше як колинебудь проголошує Христовий Намісник ідеєю католицизму. Тут треба дати одно засадниче вияснення. Не кожний мир може числити на піддержку зі сторони католицької Церкви. Той мир, що його хоче Церква, мир, який приніс Христос у світ, спирається у першу чергу на Божій справедливості. Незаконний, несправедливий мир не є миром, що його проповідує Церква. І ніколи не можуть католики санкціонувати миру, що спирається на кривді і беззаконню. Саме нині чимраз більше дається чути голосів за миром, до якого дійшло б під найвищим проводом Христового Намісника, за дійсно Христовим миром. Але чи можливим є взагалі такий справедливий мир на землі? Чи можна найти якийсь засіб? Св. Павло вказує його нам словами: „Побіджайте зло добром“.

Творіть добрі діла, а нищять усе, що зле, що беззаконня криє у собі. Ось чого домагається від нас Христовий Апостол Народів.

Так, це наша девіза: — Творити добро по божому законі, під проводом святої Церкви, в рядах її борців. І не має ні одної хвилини до втрачення. Хрестоносний похід почався, ми всі як один муж мусимо найтись в його рядах. Ми мусимо чимборжій розвинути у собі свідомість спільноти ідей, свідомість тісної злуки з Христом, мусимо чимборжій навчитися „sentire cum Ecclesia“. І тут можливим є тільки один — одинокий шлях: У всьому слідувати за Христом і Його єдиною, святою, соборною й апостольською Церквою. При цьому, у тому хрестоносному поході ніхто не сміє забути на службу нації. В цій службі віддаємо націю в жертву Любови-Христа, хай Він панує над нею, хай Він панує над світом. Вкінці не забуваймо, що ми не хочемо, як всілякі гуманітарні пацифісти, мира за всяку ціну, ні, ми зміряємо до цього, щоби запанував „Pax Christi in Regno Christi“.

Своєю непорушною догмою і вірою в вищі од часових людських примх та ілюзій Божій закони, релігія при допомозі церкви береже людей від анархії в думанню, в почуванні і в ділах. Вона служить „провідником для розуму і сторожем для серця“; вона дає лад і порядок думкам та інстинктам в життю кожної людини, а тим самим дає той лад і порядок думкам та інстинктам громадським, без якого організованого, державного життя не буває.

(В. Липинський).
